

TÜRKİYE
ULUSAL BİYOGÜVENLİK ÇERÇEVESİ UYGULAMA PROJESİ

GENETİK YAPISI DEĞİŞTİRİLMİŞ
ORGANİZMALAR VE ÜRÜNLERİNİN
DENETİM VE
İZLENEBİLİRLİK REHBERİ

TC
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK
BAKANLIĞI

TAGEM
AR-GE & İNOVASYON

GEF

UNEP

TÜRKİYE
ULUSAL BİYOGÜVENLİK ÇERÇEVESİ UYGULAMA PROJESİ

GENETİK YAPISI DEĞİŞTİRİLMİŞ
ORGANİZMALAR VE ÜRÜNLERİNİN
DENETİM VE
İZLENEBİLİRLİK REHBERİ

HAZIRLAYAN

Fatih KAYA / Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü
Dr. Seval ÜNALAN / Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü

GRAFİK-TASARIM

Süha DİNÇER

ÖNSÖZ

Genetik yapısı değiştirilmiş organizmaların (GDO) olası risklerine karşı çevrenin ve biyoçeşitliliğin korunmasını sağlamak üzere, bu konuda uluslararası bağlayıcılığa sahip ilk belge olan Cartagena Biyogüvenlik Protokolü dünyada 11.09.2003 tarihinde ve Türkiye’de 24.01.2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Cartagena Biyogüvenlik Protokolü ile insan sağlığı üzerindeki riskler göz önünde bulundurularak özellikle sınır ötesi hareketler üzerinde odaklanarak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilecek ve modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş olan GDO’ların güvenli nakli, muamelesi ve kullanımı alanlarında yeterli bir koruma düzeyinin sağlanmasına katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

Cartagena Biyogüvenlik Protokolü, AB Müktesebatı, ülkemizin durumu ve ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanan Biyogüvenlik Kanunu ise 18.03.2010 tarihinde TBMM’de kabul edilmiş, 26.03.2010 tarih ve 27533 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış, 26.09.2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Biyogüvenlik Kanunu ile bilimsel ve teknolojik gelişmeler çerçevesinde, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilen GDO’lar ve ürünlerinden kaynaklanabilecek riskleri engellemek, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyoçeşitliliğin korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla biyogüvenlik sisteminin kurulması ve uygulanması, bu faaliyetlerin denetlenmesi, düzenlenmesi ve izlenmesinin sağlanması amaçlanmıştır.

Biyogüvenlik Kanunu kapsamında; “Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmelik” ve “Biyogüvenlik Kurulu ve Komitelerin Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik” hazırlanarak 13.08.2010 tarih ve 27671 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

TAGEM koordinatörlüğünde ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde biyogüvenliğin sağlanmasına yönelik olarak kapasite geliştirilmesi amacıyla hazırlanan “Türkiye Ulusal Biyogüvenlik Çerçevesi Uygulama Projesi” Küresel Çevre Fonu (GEF) tarafından kabul edilerek 2013-2017 yılları arasında yürütülmüştür. Söz konusu proje kapsamında ulusal danışmanların çalışmaları ve bazı rehberlerin hazırlık aşamasında düzenlenen çalıştaylarda ilgili paydaşların katkıları alınarak “Başvuru Rehberi”, “Genetik Mühendisliği Ürünü Bitki, Gıda ve Yem için Risk Değerlendirme Teknik Rehberi”, “GDO ve Ürünlerine İlişkin Karar Sürecinde Sosyo-ekonomik Değerlendirme Kriterleri”, “Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerinin Denetim ve İzlenebilirlik Rehberi” ve “Hukuk Rehberi” olmak üzere beş adet rehber hazırlanmıştır.

Proje süresince kamuoyu farkındalığını artırmak üzere yürütülen çalışmalar, proje sonucunda hazırlanan dokümanlar ve edinilen deneyim Genel Müdürlüğümüzce önemli kazanımlar olarak değerlendirilmektedir. Proje kapsamında hazırlanan rehberlerin faydalı olmasını temenni eder, başta UNEP-GEF Portfolyo Yöneticisi (Biyogüvenlik) Alex Owusu-BINEY, Proje Asistanı Birgül GÜNER, proje ekibi Hilal YÜCE ARSLAN, Ayfer ŞAHİN ve Serdar AYDEMİR, ulusal danışmanlar Prof. Dr. Emine OLHAN, Prof. Dr. Mustafa Fadıl YILDIRIM, Doç. Dr. Remziye YILMAZ, Dr. Seval ÜNALAN ve Fatih KAYA olmak üzere projede emeği geçenlere içtenlikle teşekkür eder ve başarılar dilerim.

Dr. Yusuf ARSLAN
Proje Koordinatörü

Genetik yapısı değiştirilmiş organizmaların olası risklerine karşı çevrenin ve biyoçeşitliliğin korunmasını sağlamak üzere, bu konuda bağlayıcı güç taşıyan ilk uluslararası belge olan Cartagena Biyogüvenlik Protokolü'ne ülkemiz taraf olmuştur.

Cartagena Biyogüvenlik Protokolü gereği taraf ülkeler, protokol altındaki yükümlülüklerini yerine getirmek için gerekli ve uygun olan yasal, idari ve diğer tedbirleri almak zorundadır.

Bu kapsamda Biyogüvenlik Kanunu; Cartagena Biyogüvenlik Protokolü, Avrupa Birliği Müktesebatı ve ülkemizin mevcut durumu ve ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanarak uygulamaya aktarılmıştır.

Biyogüvenlik Kanunu'na göre; insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı göz önünde bulundurularak GDO veya ürünlerinin ithalatı, ihracatı, deneysel amaçlı serbest bırakılması, piyasaya sürülmesi ile genetiği değiştirilmiş mikroorganizmaların kapalı alanda kullanımına, bilimsel esaslara göre yapılacak risk değerlendirmesine göre karar verilmektedir.

Kanunun “Karar sonrası yapılacak işlemler” başlıklı 7. Maddesinin birinci fıkrasında yer alan “GDO ve ürünlerinin piyasaya sürülmesinden sonra, kararda verilen koşullara uyulup uyulmadığı, insan, hayvan, bitki sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitlilik üzerinde herhangi bir beklenmeyen etkisinin olup olmadığı Bakanlık tarafından kontrol edilir ve denetlenir. Bu amaçla yapılacak analiz işlemleri, Bakanlık tarafından belirlenen laboratuvarlar tarafından gerçekleştirilir. İthalatçı, kontrol ve denetim işlemleriyle ilgili olarak talep

edilen hususları yerine getirmekle yükümlüdür” ve üçüncü fıkrasında yer alan “İzlenebilirliğin sağlanması amacıyla, GDO ve ürünlerinin ülkeye girişi ve dolaşımında, Bakanlığa beyanda bulunulması, gerekli kayıtların tutulması, kararın bir örneğinin bulundurulması ve etiketleme kurallarına uyulması zorunludur. Her bir GDO ve ürününe ayırt edici kimlik verilerek kayıt altına alınır. Kayıt altına alınan GDO ve ürünlerine ilişkin belgelerin yirmi yıl süreyle saklanması zorunludur.” hükümlerinin yerine getirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışma Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü Tarla Bitkileri Araştırmalar Daire Başkanlığı Koordinatörlüğünde Birleşmiş Milletler Küresel Çevre Fonu hibe desteği ile yürütülen “Türkiye Ulusal Biyogüvenlik Çerçevesi Uygulama Projesi” kapsamında GDO ve ürünleri ile ilgili faaliyette bulunan ilgililerin Türkiye’de GDO izlenebilirlik ve etiketleme yönünden olumsuzluk tespiti halinde 5977 Sayılı Biyogüvenlik Kanunu’na göre yasal işlem yapılmaktadır.

TÜRKİYE ULUSAL BİYOGÜVENLİK ÇERÇEVESİ UYGULAMA PROJESİ

Projenin Başlama Tarihi	: 30/09/2013
Projenin Bitiş Tarihi	: 16/08/2017
Destekleyen Kuruluş	: GEF
Dönem	: GEF IV
Uygulayıcı Kuruluş	: UNEP
Yürütücü Kuruluş	: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM)
Projenin Toplam Bütçesi	: 1.292.650 \$
GEF Katkısı	: 542.650 \$
Ulusal Katkı	: 750.000 \$
Proje Koordinatörü	: Dr. Yusuf ARSLAN
Proje Asistanı	: Birgül GÜNER
Proje Personeli	: Hilal YÜCE ARSLAN Ayfer ŞAHİN Serdar AYDEMİR

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1

GİRİŞ VE GENEL BİLGİ

1. Hukuki ve Kurumsal Yapılanma	11
1.1. Hukuki Yapı	12
1.2. Kurumsal Yapı	14

BÖLÜM 2

DENETİM SİSTEMİ KURULMASINDA DIKKATE ALINAN HUSUSLAR

1. Yasaklar	19
2. Riskli Ürün ve Riskli Ülke	22
2.1. Riskli Ürün	23
2.1.1. GDO'lardan elde edilen ürünler / İleri İşlem Görmüş Ürünler	23
2.2. Riskli Ülke	24
3. Biyogüvenlik Kurulu Kararları	24

BÖLÜM 3

DENETİM VE İZLENEBİLİRLİK

1. İthalat Denetimi	27
1.1. GDO'lu veya GDO'suz Belgesi	27
1.2. GDO kontrollerinin Yapılacağı Aşama	29
1.3. GDO kontrollerinde dikkat edilen belgeler	29

1.4. İthalat Uygunluk veya Uygunsuzluk	30
1.4.1. İthalat Uygunluk	30
1.4.2. İthalat Uygunsuzluk	32
1.5. Yurda girişine izin verilmeyen GDO ve ürünleri	32
2. Etiketleme	35
2.1. GDO'lu olarak etiketleme	35
2.2. GDO'suz olarak etiketleme	36
3. Numune Alma, Analiz ve Değerlendirme	38
3.1. Numune Alma	38
3.2. Analiz ve Değerlendirme	39
4. GDO ve ürünlerinin İhracatı	40
5. GDO ve Ürünlerinin Transit Geçişi	41
6. Gıda Sanayisinde kullanılacak ürünlerde Yurtiçi GDO Denetimleri	42
7. Yem Sanayisinde kullanılacak GDO ve Ürünlerinin Yurtiçinde Denetim ve İzlenebilirliği	42
7.1. Yurtiçi Denetim	42
7.2. İzlenebilirlik	46

Son 20 yılda modern biyoteknolojinin gelişmesiyle birlikte özellikle Amerika Kıtası başta olmak üzere dünyada Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmaların (GDO) birincil üretimi yani tarımı yıllar itibariyle katlanarak artmıştır.

1996 yılında dünyada 1.7 milyon hektar alanda ekim yapılırken günümüzde bu alan 180 milyon hektarı geçmiştir. Birincil üretimden elde edilen büyük miktarlardaki bu ürünler doğrudan veya işlenerek dünya pazarına sunulmaktadır.

Bugün itibariyle dünyada, özellikle soya ve mısır ticaretinin büyük bölümü Genetik Yapısı Değiştirilmiş (GD) soya ve GD mısır olarak yapılmaktadır. GDO ve ürünlerinin en büyük kullanım alanı ise yem sanayisidir.

Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar (GDO) ve bunlardan elde edilen ürünlerin üretim miktarının yıllar içerisinde sürekli artış göstermesi nedeniyle GDO'ların insan ve hayvan sağlığı ile çevre ve biyolojik çeşitlilik üzerine etkilerinin olabileceği öngörülmektedir.

Dolayısıyla GDO ve ürünleriyle ilgili faaliyetlerin güvenli bir şekilde yapılması ve kaynaklanabilecek tüm risklerin engellenmesi amacıyla idari, hukuki ve kurumsal bir yapılanmanın yani biyogüvenlik sisteminin kurulması ve etkin olarak çalıştırılması zorunluluk haline gelmiştir.

1.Hukuki ve Kurumsal Yapılanma;

1.1.Hukuki Yapı:

Genetik yapısı değiştirilmiş organizmaların olası risklerine karşı çevrenin ve biyoçeşitliliğin korunmasını sağlamak üzere, bu konuda bağlayıcı güç taşıyan ilk uluslararası belge olan Cartagena Biyogüvenlik Protokolü dünyada 11 Eylül 2003 tarihinde, ülkemizde ise 24 Ocak 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Cartegena Biyogüvenlik Protokolü ile Çevre ve Kalkınma Hakkındaki Rio Deklorasyonu'nun 15 numaralı prensibinde yer alan ön tedbirci yaklaşımla özellikle insan sağlığı üzerindeki riskler ve sınır ötesi hareketler göz önünde bulundurularak biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkiye sahip olabilecek modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilen canlı GDO'ların güvenli nakli, muamelesi ve kullanımı alanında yeterli bir koruma düzeyinin sağlanacağı taahhüt edilmiştir.

Cartagena Biyogüvenlik Protokolünde verilen taahhütün yerine getirilmesi amacıyla, Avrupa Birliği Müktesebatı, ülkemizin durumu ve ihtiyaçları da dikkate alınarak 26 Mart 2010 tarih ve 27533 sayılı Resmi Gazete'de 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu yayınlanmıştır.

GDO ve ürünleri ile ilgili olarak faaliyette bulunan ilgililerin yasaya uyum sağlayabilmesi amacıyla 6 aylık geçiş süresi öngörülmüştür. Dolayısıyla Biyogüvenlik Kanunu 26.09.2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Biyogüvenlik Kanunu ile; bilimsel ve teknolojik gelişmeler çerçevesinde, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilen genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ve ürünlerinden kaynaklanabilecek riskleri engellemek, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla biyogüvenlik sisteminin kurulması ve uygulanması, bu faaliyetlerin denetlenmesi, düzenlenmesi ve izlenmesi ile ilgili usul ve esaslarının belirlenmesi amaçlanmıştır ve hukuki ve idari bir sistem oluşturulmuştur.

Modern biyoteknoloji uygulamaları; bitkisel üretim, gıda, hayvancılık, sağlık, çevre ve endüstri gibi geniş bir alanda faaliyet göstermektedir.

Ancak Biyogüvenlik Kanunu, veteriner tıbbi ürünleri, Sağlık Bakanlığınca ruhsat veya izin verilen beşeri ve tıbbi ürünleri ve kozmetik ürünleri kapsam dışında bırakmıştır.

Dolayısıyla Biyogüvenlik Kanunu, kapsam dışında olduğu belirtilen ürünlerin haricindeki diğer tüm ürünleri ve sanayileri kapsamakta olup geniş bir alana etki etmektedir.

Biyogüvenlik Kanununun uygulanması amacıyla iki yönetmelik 13 Ağustos 2010 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu Yönetmelikler ;

- Biyogüvenlik Kurulu, uzmanlar listesi ve Komitelerin oluşumu, çalışmaları ile görev ve yetkilerine dair usul ve esasların belirlendiği "**Biyogüvenlik Kurulu ve Komitelerinin Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik**",
- Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalarla ilgili araştırma, geliştirme, işleme, piyasaya sürme, izleme, kullanma, ithalat, ihracat, nakil, taşıma, saklama, paketlenme, etiketlenme, depolama ve benzeri faaliyetlerle ilgili usul ve esasların belirlendiği "**Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmelik**"tir.

1.2. Kurumsal Yapı:

Biyogüvenlik Kanunu'nun 9 uncu maddesi kapsamında her bir GDO ve ürünü için yapılacak başvurular hakkında **risk değerlendirmeleri** yapmak üzere ilgili Bakanlık, üniversite ve meslek örgütü temsilcilerinin katılımıyla Biyogüvenlik Kurulu oluşturulmuştur.

Halkın biyogüvenlikle ilgili bilgilere ve alınan kararlara kolay ulaşabilmesi ve özellikle karar alma sürecine katılımının sağlanması amacıyla Türkiye Biyogüvenlik Bilgi Değişim Mekanizması (www.tbddm.gov.tr) oluşturulmuştur.

Biyogüvenlik Kanunu ile GDO ve ürünleriyle ilgili izleme, denetim ve kontrol faaliyetlerini yürütme yetkisi Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına verilmiştir.

Tohumluk, gıda veya yem sanayisi dışında diğer Bakanlıkların kontrolünde bulunan sanayilerde kullanılacağı belirtilen GDO ve ürünlerinin ithalatında da ilgili diğer Bakanlıklarla koordinasyonun sağlanması amacıyla Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı görevlendirilmiştir.

Ayrıca Biyogüvenlik Kanununun 8inci maddesi ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na GDO ve ürünlerinden kaynaklanması veya kaynaklanabileceğinin öngörülmesi durumunda insan, hayvan, bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması amacıyla ivedilikle karar alabilmesi ve her türlü düzenlemeyi yapabilmesi için yetki verilmiştir. Özellikle bu madde ile biyogüvenlik sisteminin etkinliği arttırılmıştır.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu Kapsamında bitki sağlığı, hayvan sağlığı ile gıda ve yem güvenilirliğine ilişkin denetim ve kontrolleri yapmak amacıyla Bakanlık ve taşra birimleriyle birlikte kurumsal bir yapı oluşturmuştur.

GDO'larla ilgili denetim ve kontrol faaliyetlerinin yürütülmesi için ayrı bir kurumsal yapı oluşturulması yerine mevcut durumda bitki sağlığı, hayvan sağlığı, gıda ve yem güvenliğine ilişkin kontrol ve denetim faaliyetlerini yürüten kurumsal yapı üzerinden GDO ve ürünleriyle ilgili denetim ve izleme faaliyetlerinin yürütülmesi kararlaştırılmıştır.

Yurtiçinde GDO ve ürünlerine ilişkin yapılacak denetim ve izleme faaliyetleri Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri tarafından yürütülmektedir.

Ancak yurda giriş (ithalat) aşamasında kontrolün yapılacağı Bakanlık taşra teşkilatı ürünün kaynağına (hayvansal veya bitkisel) ve kullanılacağı sanayiye göre değişmektedir.

Genel olarak belirtmek gerekirse bitki sağlığı veya gıda veya yem güvenilirliğine ilişkin kontrolleri gerçekleştiren Zirai Karantina Müdürlüğü veya Veteriner Sınır Kontrol Noktası Müdürlüğü veya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü tarafından GDO kontrolleri de gerçekleştirilmektedir.

Bitki sağlığı, hayvan sağlığı, gıda ve yem güvenliği kontrolleri için yetki verilen İl Müdürlükleri, Zirai Karantina Müdürlükleri ile Veteriner Sınır Kontrol Noktası Müdürlükleri ile kontrolün yapılacağı gümrük müdürlükleri 05 Ekim 2013 tarih ve 28786 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Kontrolüne Tabi Belirli Ürünlerin Girişine Yetkili Gümrük İdareleri ile Resmi Kontrollerini Yapmaya Yetkili İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüklerinin Belirlenmesine Dair Tebliğ" ile belirlenmiştir.

Ürünün kaynağına (hayvansal veya bitkisel) ve kullanılacağı sanayiye göre kontrolün yapılacağı taşra teşkilatı değiştiğinden ithalatçı ve gümrük idarelerinin bilgilendirilmesi amacıyla Ekonomi Bakanlığı tarafından her yıl Aralık ayının

sonunda "Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Kontrolüne Tabi Ürünlerin İthalat Denetimi Tebliği" yayınlanmaktadır.

Bu tebliğin;

- EK-1a/b sayılı listesi Veteriner Kontrolüne tabi olan ürünler,
- Ek-2 sayılı listesi - Bitkisel Gıda ve Yemler,
- Ek-3 ve Ek-7 sayılı listesi- Ziraî Karantina Kontrolüne Tabi Ürünleri,

kapsamaktadır.

İthalatçının yukarıda belirtilen listeleri dikkate alarak GDO kontrollerinde yetkili taşıra teşkilatına başvuru yapması gerekmektedir.

- * İthal edilmek istenen ürün Ek-2 ve EK-7 sayılı listelerinde birlikte yer alması durumunda GDO ve ürünleriyle ilgili denetimler Gıda Tarım ve Hayvancılık İl müdürlükleri tarafından yürütülmektedir.

İthalatçının yukarıda belirtilen listeleri dikkate alarak GDO kontrollerinde yetkili taşıra teşkilatına başvuru yapması gerekmektedir.

İthalat Aşamasında GDO Kontrollerine Yetkili Taşıra Teşkilatının Belirlenmesine İlişkin Tablo						
Ürün	Yer Aldığı Liste	Kullanım Amacı	Bakanlık	Yetkili Genel Müdürlük	Yetkili Taşıra Birimleri	
Bitki veya Bitkisel Ürün	EK-3 veya EK-7*	Tohumluk veya Üretim Materyali	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (GTHB)	-Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü (GKGM) -Bitki ve Bitkisel Ürünler Sınır Kontrol Daire Başkanlığı	Ziraî Karantina Müdürlüğü veya İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	
Bitki ve Bitkisel Ürün	EK-2	Gıda ve Yem	GTHB	GKGM - Bitki ve Bitkisel Ürünler Sınır Kontrol Daire Başkanlığı	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	
Hayvan ve Hayvansal Ürün	EK-1a/b	Gıda ve Yem	GTHB	GKGM - Hayvan ve Hayvansal Ürünler Sınır Kontrol Daire Başkanlığı	Veteriner Sınır Kontrol Noktası Müdürlüğü	
Hayvansal veya Bitkisel Ürün	Listelerde yer alan veya almayan Ancak yurtiçinde Bakanlık kontrolünde olmayan sanayi-lerde kullanılacak ürünler	Gıda ve Yem ile Tohumluk Dışındaki amaçlar	GTHB koordinasyonunda ilgili diğer Bakanlıklar	GKGM ile diğer Bakanlıkların ilgili Genel Müdürlükleri	Ziraî Karantina Müdürlüğü veya İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ile Diğer Bakanlıkların ilgili Birimleri	Örnek: 1- Tekstil Sanayisinde kullanılacak pamukta kontroler Ziraî Karantina Müdürlükleri tarafından yürütülmektedir. 2- Biyoetanol üretiminde kullanılacak ürünlerde kontroler Ziraî Karantina Müdürlükleri tarafından yürütülmektedir.

- * İthal edilmek istenen ürün Ek-2 ve EK-7 sayılı listelerinde birlikte yer alması durumunda GDO ve ürünleriyle ilgili denetimler Gıda Tarım ve Hayvancılık İl müdürlükleri tarafından yürütülmektedir.

**DENETİM SİSTEMİ
KURULMASINDA
DİKKATE ALINAN
HUSUSLAR**

Biyogüvenlikle ilgili yapılacak denetim ve kontrollerde aşağıda belirtilen hususlar göz önünde bulundurulmaktadır.

1. Yasaklar:

Biyogüvenlik Kanunu ile aşağıdaki fiillerin yapılması yasaklanmış olup yasaklar maddesine göre denetim mekanizması şekillendirilmiştir.

a) GDO ve ürünlerinin onay alınmaksızın piyasaya sürülmesi yasaklanmıştır.

GDO ve ürünlerinin ülkemiz topraklarında bedelli veya bedelsiz piyasaya arz edilebilmesi için öncelikle Biyogüvenlik Kurulu tarafından yapılacak değerlendirmeler sonucunda olumlu Kararın Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmesi gerekmektedir.

Dolayısıyla yapılacak denetimlerde tespit edilen GDO ile ilgili Biyogüvenlik Kurulu tarafından olumlu karar verilip verilmediğinin kontrolü gerekmektedir.

Ayrıca bu maddeden de anlaşılacağı üzere GDO ve ürünlerinin doğrudan yurda girişi yasaklanmamış olup ithalatı dolayısıyla kullanımı önceden belirlenen onay prosedürüne bağlanmıştır.

Biyogüvenlik Kurulu tarafından onay verilmiş genetiği değiştirilmiş ürünlerin yurda girişine izin verilebileceği gibi, kullanım amacı doğrultusunda yurtiçinde işlenerek piyasaya sürülmesinde sakınca bulunmamaktadır.

b) GDO ve ürünlerinin, Kurul kararlarına aykırı olarak kullanılması veya kullandırılması yasaklanmıştır.

İthalatçı veya gen sahibi tarafından yapılan başvurulara ilişkin Biyogüvenlik Kurulu tarafından verilecek olumlu kararda, geçerlilik süresi, ithalatta uygulanacak işlemler, kullanım amacı, risk yönetimi ve piyasaya denetimi için gerekli veriler, izleme koşulları, belgeleme ve etiketleme koşulları, ambalajlama, taşıma, muhafaza ve nakil kuralları, işleme, atık ve artık arıtım ve imha koşulları, güvenlik ve acil durum tedbirleriyle ilgili Kanun ve Yönetmelikte belirlenen kurallara ilave olarak yeni kurallar belirlenebilmektedir.

Yapılacak denetimlerde, Biyogüvenlik Kurulu tarafından verilen kararlardaki kurallara ilgililer tarafından uyulup uyulmadığının kontrolü gerekmektedir.

c) Genetiği değiştirilmiş bitki ve hayvanların üretimi yasaklanmıştır.

Kanunun amaçlarından biri de çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması ile sürdürülebilirliğin sağlanmasıdır. Bu amacın yerine getirilmesi amacıyla doğrudan genetik yapısı değiştirilmiş bitkilerin ve genetik yapısı değiştirilmiş hayvanların birincil üretimi yasaklanmıştır.

Dolayısıyla Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizma olduğu tespit edilen tohumlukların/üretim materyallerinin ve canlı hayvanların araştırma yapmaya yetkili kuruluşlar tarafından bakanlıktan Ar-Ge izni alanlar hariç yurda girişine kesinlikle izin verilemez.

Ayrıca yem sanayisinde kullanılmak üzere yurda girişine izin verilen çimlenme yeteneğine sahip GD bitkilerin tohumluk olarak kullanılıp kullanılmadığının ve çevreye serbestçe salınıp salınmadığının denetlenmesi ve izlenmesi gerekmektedir.

Biyogüvenlik Kanununda Genetik Yapısı Değiştirilmiş Mikroorganizmaların (GDM) üretimine ilişkin yasaklama kararı bulunmamaktadır. Dolayısıyla Biyogüvenlik Kurulu tarafından GDM'ye izin verilmesi durumunda kapalı alanlarda kontrollü üretim gerçekleştirilmesinde sakınca bulunmamaktadır.

ç) GDO ve ürünlerinin Kurul tarafından piyasaya sürme kapsamında belirlenen amaç ve alan dışında kullanımı yasaklanmıştır.

Biyogüvenlik Kurulu tarafından, başvuru sahibince belirlenen ve talep edilen kullanım amacı doğrultusunda izin verilmektedir.

Dolayısıyla yurda girişine izin verilen ürünün yalnızca Biyogüvenlik Kurulu kararında izin verilen kullanım amacı doğrultusunda kullanılması/kullandırılması ve işlenmesi gerekmektedir.

Yurtiçinde yapılacak denetimlerde GDO ve ürününün Biyogüvenlik Kurulu tarafından belirlenen amaç ve alan doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığının kontrolü gerekmektedir.

d) GDO ve ürünlerinin bebek mamaları ve bebek formülleri, devam mamaları ve devam formülleri ile bebek ve küçük çocuk ek besinlerinde kullanılması yasaklanmıştır.

İhtiyatlılık prensibi göz önünde bulundurularak gelecek nesillerin korunması amacıyla alınan bu yasak maddesi gereğince; Biyogüvenlik Kurulu tarafından gelecekte gıda amaçlı olumlu karar verilecek olsa dahi Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizma ve ürünleri bebek mamaları ve bebek formülleri, devam mamaları ve devam formülleri ile bebek ve küçük çocuk ek besinlerinde kullanılması yasaklanmıştır.

2. Riskli Ürün ve Riskli Ülke

Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmelikte;

- Genetik yapısı değiştirilmiş organizma (GDO): Modern biyoteknolojik yöntemler kullanılmak suretiyle gen aktarılarak elde edilmiş, insan dışındaki bitki, hayvan ve mikroorganizma dâhil canlı organizmayı
- Genetik yapısı değiştirilmiş mikroorganizma (GDM): Genetik yapısı doğal rekombinasyonlar dışında kalan yol veya süreçlerle değiştirilmiş olan mikroorganizmaları,
- GDO ve ürünleri: GDO, GDM, kısmen veya tamamen GDO'lardan elde edilen, GDO içeren veya GDO'lardan oluşan ürünleri,
- GDO'lardan elde edilen ürünler: Kısmen veya tamamen GDO'lardan elde edilmekle birlikte GDO içermeyen veya GDO'dan oluşmayan ürünleri, ifade eder." şeklinde tanımlanmıştır.

GDO denetim ve kontrollerin etkin yürütülmesi, kamu kaynaklarının (zaman, personel, laboratuvar) verimli kullanılması amacıyla riskli ürün ve riskli ülke bazında risk esaslı (azaltılan veya arttırılan) denetim sistemi uygulanmaktadır.

2.1. Riskli Ürün

Modern biyoteknolojik yöntemler kullanılmak suretiyle gen aktarılarak elde edilen ve çeşitli ülkelerde yasal olarak ekimi ve ticareti yapılan, günümüzde kayıt altına alınmış ticareti olmasa dahi geçmiş dönemde ticarete konu edilen, biyoteknolojik araştırmaları bazı ülkelerde tamamlanmış ancak henüz kayıt altına alınmış ticareti bulunmayan ürünler riskli ürün sınıfında değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda; mısır, soya, kolza, pamuk, papaya, patates, tütün, şeker pancarı, çeltik, domates, buğday, fasulye, patlıcan, kabak, tatlı biber, şeker kamışı, hindiba, kavun, erik yonca, keten kavak, petunya, karanfil gül, şalgam, çim, elma, kabuklu kırmızı mercimek ve çiçek polenleri riskli ürün sınıfında değerlendirilmektedir.

Söz konusu liste dünyadaki gelişmeler dikkate alınarak güncellenmektedir.

2.1.1. GDO'lardan elde edilen ürünler / İleri İşlem Görmüş Ürünler

Riskli olarak belirlenen ürünlerden elde edilen ancak yüksek sıcaklık, kurutma, distilasyon, kimyasal ve benzeri ileri işlemlere tabi tutuldukları için GDO analizleri için yeterli DNA elde edilemeyen veya yapısında DNA içermeyen; şeker, sukroz, dekstrin, invert şeker şurubu, glikoz şurubu/tozu, rafine yağlar, maltodekstrin, fermente organik asitler ve fermente içkiler vb. ürünler ileri işlem görmüş ürün olarak değerlendirilmektedir.

İleri işlem görmüş ürünlerin GDO'lu bir hammaddeden üretilmesi durumunda bu ürünler GDO'lardan elde edilen ürün olarak değerlendirilmektedir.

GDO'lardan elde edilen ürünlerin ülkemize ithal edilebilmesi için elde edildiği GDO'nun Biyogüvenlik Kurulu tarafından onaylanmış olması gerekmektedir.

2.2. Riskli Ülke

GDO'ların birincil üretimine, gıda ve yem sanayisinde kullanılmasına ve ticaretine izin veren ülkeler, GDO'ların birincil üretimine izin vermese dahi kullanımına ve ticaretine izin veren ülkeler riskli ülke olarak değerlendirilmektedir.

Uluslararası kaynaklar üzerinden yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda; Kuzey ve Güney Amerika Kıtası ülkeleri, Avrupa Birliği ülkeleri, Afrika ülkeleri, Mısır, Ukrayna, Irak, Rusya, Çin, Hindistan, İran gibi ülkeler riskli ülkeler olarak belirlenmiştir.

Riskli ürünlerin riskli menşelerden gelmesi durumunda GDO kontrolleri Bakanlıkça belirlenen ve sürekli güncellenen analiz sıklıkları çerçevesinde yürütülmektedir.

Riskli ülkelere gelmeyen riskli ürünlerin ithalatında ise azaltılmış oranlarda kontroller yapılmaktadır.

3. Biyogüvenlik Kurulu Kararları

Rehberin yayınlandığı tarihte Biyogüvenlik Kurulu tarafından;

- 7 adet Genetiği Değiştirilmiş Soya çeşidine sadece hayvan yemlerinde; yem ya da yem hammaddesi olarak kullanılması amacıyla izin verilmiştir.
- 25 adet Genetiği Değiştirilmiş Mısır çeşidine sadece hayvan yemlerinde; yem ya da yem hammaddesi olarak kullanılması amacıyla izin verilmiştir.
- Yurda girişine izin verilen GD soya'nın işlenmesiyle elde edilen soya yağının; boya sanayisinde, alkid reçine sanayisinde ve kalıp ayırıcı olarak metal sanayisinde kullanımına izin verilmiştir. Ancak GD mısır'den elde edilen yağ için böyle bir karar alınmamıştır.

- Mikroorganizmalardan elde edilen katkı maddesi, enzim vb. işlem yardımcılarının ithalatında yalnızca 5996 sayılı Kanun kapsamında gıda ve yem güvenilirliği denetimleri yapılmasına ilişkin karar verilmiştir.
- **Gıda sanayisinde kullanılmak üzere onay verilmiş Genetiği Değiştirilmiş Organizma bulunmamaktadır.**

Biyogüvenlik Kurulu tarafından alınan kararlara Türkiye Biyogüvenlik Bilgi Değişim Mekanizması www.tbdbm.gov.tr internet adresinden ulaşılabilmektedir.

Biyogüvenlik Kurulu tarafından gıda amacıyla onay verilmiş GDO bulunmadığından gıda sanayisinde kullanılacağı beyan edilen veya yapılan kontroller sonucunda GDO içerdiği tespit edilen gıdaların ithalatına ve üretimine izin verilmemektedir.

Biyogüvenlik Kurulu'na başvurusu yapılmış ancak henüz onaylanmamış veya onay süresi dolmuş olan GD çeşit %0,1 den az oranda içerdiği tespit edilen yemlerinde **yurda girişine izin verilmektedir.**

Bakanlıkça yapılacak denetimlerde tespit edilen GD çeşitle ilgili Biyogüvenlik Kurulu'nun onayının bulunup bulunmadığı ile tespit edilen GD çeşitle ilgili Biyogüvenlik Kurulu'na onay başvurusu yapıp yapılmadığı dikkate alınmaktadır.

1. İthalat Denetimi;

1.1. GDO'lu veya GDO'suz Belgesi

Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmeliğin 14üncü maddesinin 1inci fıkrasının a bendi gereği fiili ithalat aşamasında ithalatçı firmadan, ithal edilecek GDO ve ürünlerinin miktarı ve içerdiği gen çeşidi ile ilgili orijin ülke veya yüklendiği ülke yetkili otoriteleri tarafından düzenlenmiş belge veya uluslararası akredite bir laboratuvardan alınmış analiz raporu istenmektedir.

Orijin ülke veya yüklendiği ülke yetkili otoriteleri tarafından düzenlenen belge veya GDO analizlerinde uluslararası akredite bir laboratuvardan alınmış ürünün GDO içermediğine ilişkin belgeler de Bakanlıkça kabul edilmektedir.

Yukarıda belirtilen belgelerin bakanlığa sunulmaması durumunda belirlenen analiz sıklığı çerçevesinde, **sunulması durumunda ise azaltılmış sıklıkta GDO analizi yapılmaktadır.**

Yukarıda belirtilen belgeler fiili ithalat aşamasında Bakanlığa sunulması gerekmekte olup belgede aşağıdaki hususlara dikkat edilmektedir.

Belge;

1. a- Üründeki GDO'ya ilişkin ayırt edici kimlik bilgilerini ve miktarını içermelidir. veya
b- Ürünün GDO olmadığını, GDO içermediğini, GDO'dan oluşmadığını, GDO'dan elde edilmediğini ifade eden bilgiler içermelidir.
2. Ürün Adı, miktarı, ürünü tanımlayıcı bilgiler (parti/seri numarası, dökme ürünlerde taşıma aracı veya taşıma aracını tanımlayıcı bilgiler) bulunmalıdır.
3. İthalatçı, ihracatçı veya üretici firma bilgilerinden biri bulunmalıdır.
4. Belge'nin yetkili otorite veya GDO konusunda uluslararası akredite laboratuvar tarafından düzenlenmesi gerekmektedir.
5. GDO konusunda uluslararası akredite laboratuvardan belge sunulması durumunda analizi yapılan parametreler ("GDO Tarama Analizi p35S, tNOS, pFMV vb. gibi Promotor, Terminatör" ve "p35S, tNOS, pFMV vb. gibi Promotor/ Terminator içeren/içermeyen GD tipleri dahil"), varsa tespit edilen GD tipleri ve miktarları ile analiz metotları da yer almalıdır.
6. Mikroorganizma ve mikroorganizma içeren ürünlerin ithalatında yukarıda tanımlanan belge talep edilmekte olup bu belgenin getirilmesi zorunludur.
7. İleri işlem görmüş ürünlerin ithalatında; ürünün GDO'lu bir hammaddeden üretilmediğine dair yetkili otorite tarafından düzenlenen belge veya üretici veya ithalatçı beyanı aranmaktadır. Üretici veya ithalatçı tarafından düzenlenecek belgelerde de yukarıda belirtildiği şekilde ürünü tanımlayıcı bilgilerin bulunması gerekmektedir.

1.2. GDO kontrollerinin Yapılacağı Aşama

Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmelikte "İthalat: yurtdışında üretilmiş malların bedelli veya bedelsiz alınarak serbest dolaşıma giriş rejimi prosedürlerine tabi tutulmasına ifade eder" şeklinde tanımlanmıştır.

Dolayısıyla GDO ve ürünlerinde yapılacak denetim ve kontrollerin serbest dolaşıma giriş rejimi aşamasında veya öncesinde ithalatçı firma tarafından talep edilen yerde ve zamanda (gemi üzerinde veya ürün gümrüklü alana (antrepoya) alındıktan sonra) yapılması gerekmektedir.

Ancak gümrüklü alana (antrepoya) alınacak ürünlerin Biyogüvenlik Kurul Kararlarında belirlenen taşıma ve nakil kurallarına göre taşınması, Yönetmelikte belirlenen kurallara göre depolanması gerekmektedir.

GDO kontrollerinin ürün gümrüğe geldiği ve **fiili ithalat kontrollerinin talep edildiği yerde** yapılması gerekmektedir.

1.3. GDO kontrollerinde dikkat edilen belgeler

GDO kontrollerinde ithalatçı tarafından Bakanlığa sunulacak,

- Ürünün bileşen listesi
- Etiket bilgileri (orijinal ve/veya Türkçe)
- Sertifika,
- Sunulması durumunda fatura veya taşıma belgeleri,
- GDO içeriği ile ilgili belgeleri

dikkate alınmaktadır.

Yukarıda belirtilen belgelerde ürün içeriğinde GDO açısından riskli olarak belirlenen ürünlerden bir veya birden fazlasının bulunması durumunda analiz sıklığı çerçevesinde GDO kontrolleri yapılmaktadır.

1.4. İthalat Uygunluk veya Uygunsuzluk

1.4.1. İthalat Uygunluk

İthalat aşamasında yapılan belge kontrolü veya GDO analizleri sonucunda ürünün yurda girişinin uygun olup olmadığına Biyogüvenlik Kurulu kararları dikkate alınarak karar verilmektedir.

Aynı sertifika muhteviyatı, aynı gemide yer alan ürünün ithal edilmek üzere birden fazla gümrük idaresinde boşaltılacak olması ve bu durumun il müdürlüğüne önceden bildirilmesi durumunda, ilk denetimi gerçekleştiren il müdürlüğü tarafından geminin tamamını temsil edecek şekilde numune alınmakta olup boşaltmanın yapılacağı diğer illerde tekrar GDO kontrolü yapılmamaktadır.

Aynı sevkiyatta gelen, aynı bileşenli ancak birden fazla partiden oluşan ürünlerin yalnızca bir partisinden numune alınmaktadır. Analiz sonucunun olumlu olması durumunda tüm partilere ait ürünlerin yurda girişine izin verilmektedir.

Ayrıca GDO kontrolü dışında bitki sağlığı, gıda veya yem güvenilirliği kontrolleri de yapılarak mevzuata uygunluğu tespit edilen ürünlerin yurda girişine izin verilmekte olup gümrük idaresine ürünlerin yurda girişinin uygun olduğuna dair uygunluk yazısı gönderilmekte veya bu durum Tek Pencere Sistemi üzerinden bildirilmektedir.

a- Yem Sanayisinde Kullanılacak Ürünler

İthalat aşamasında yapılan belge kontrolü veya GDO analizleri sonucunda; Biyogüvenlik Kurulu tarafından gerekli değerlendirmeleri yapılarak yem olarak piyasaya sürülmesine onay verilen GDO ve/veya ürününü içerdiği tespit edilen yemlerin yurda girişine etiketleme kuralları yerine getirildikten sonra izin verilmektedir.

Ayrıca yapılan resmi kontroller sonucunda GDO tespiti yapılmayan yemlerin yurda girişine izin verilmektedir.

Kanununun 14. Maddesine göre Bakanlıkça GDO'lu olarak ithaline müsaade edilen ürünlerin, firma ve GDO bazında kayıtları tutulmaktadır.

b- Gıda Sanayisinde Kullanılacak Ürünler

İthalat aşamasında yapılan belge kontrolü veya GDO analizleri sonucunda; GDO tespiti yapılmayan gıda maddelerinin yurda girişine izin verilmektedir.

c- Tohumluk ve Üretim Materyalleri

İthalat aşamasında yapılan GDO analizleri sonucunda GDO varlığı tespit edilmeyen tohumlukların ve üretim materyallerinin yurda girişine izin verilmektedir.

d- Diğer Sanayilerde Kullanılacak ürünler

İthalat aşamasında yapılan belge kontrolü veya GDO analizleri sonucunda GDO varlığı tespit edilmeyen diğer sanayilerde kullanılacak ürünlerin (tekstil sanayisinde kullanılacak pamuk veya biyoetanol üretiminde kullanılacak mısır) yurda girişine izin verilmektedir.

1.4.2. İthalat Uygunuzluk

Biyogüvenlik Kurulu tarafından onay verilmemiş GDO ve ürünü tespit edilen yemlerin yurda girişine izin verilmemektedir.

Biyogüvenlik Kurulu tarafından gıdalar için onay verilen bir GD çeşit bulunmadığından GDO tespit edilen gıdaların yurda girişine izin verilmemektedir.

Ayrıca, Biyogüvenlik Kurulu'na başvurusu yapılmış ancak henüz onaylanmamış veya onay süresi dolmuş olan GD çeşiti %0,1 den daha fazla oranda içerdiği tespit edilen yemlerinde yurda girişine izin verilmemektedir.

Yurda girişinin uygun olmadığı tespit edilen ürünlerle ilgili gümrük idaresine hitaben uygunuzluk yazısı düzenlenmekte veya uygunuzluk Tek Pencere Sistemi üzerinden bildirilmektedir.

1.5. Yurda girişine izin verilmeyen GDO ve ürünleri

Yurda girişine izin verilmeyen GDO ve ürünlerinde aşağıda belirtilen hükümler uygulanmaktadır.

A- Reddedilir.

1. Menşesine veya geldiği ülkeye iade edilir.
2. Menşe veya geldiği ülkeden farklı bir ülkeye (3. ülkeye) gönderilir.

B- Özel İşleme Tabi Tutulmasına izin verilir.

C- Başka amaçla kullanımına izin verilir.

D- İmha Edilir.

A- GDO ve Ürünlerinin Reddedilmesi:

İthalat kontrollerinde Biyogüvenlik Mevzuatına uygun olmayan ürünler ithalatçının talebi doğrultusunda mahrecine veya menşesine iade edilebilir.

Ancak üçüncü bir ülkeye gönderilmesinin talep edilmesi durumunda varış ülkesi yetkili otoritesinin sevkiyatı kabul ettiğine dair Bakanlığa bildirimde bulunması gerekmektedir.

B- Özel İşleme Tabi Tutma:

İthalat aşamasında yapılan resmi kontrollerde tek bileşenli bir üründe (çeltik, kabuklu kırmızı mercimek vb.) başka bir türe ait GDO bulaşanı tespit edilmesi durumunda bulaşıklığı bertaraf etmek amacıyla kabuk soyma, yıkama vb. fiziksel yöntemlerle ithalatçı tarafından özel işlem talebinde bulunulabilir.

Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmelikte GDO bulaşanı "Genetik modifikasyon teknolojisi uygulanan veya uygulanmayan bir üründe, birincil üretim aşaması dahil üretim, imalat, işleme, hazırlama, işleme tabi tutma, ambalajlama, paketleme, nakliye veya muhafaza sırasında ya da çevresel faktörler ile teknik olarak engellenemeyen, önlenemeyen veya tesadüfi olarak bulaşan GDO' ları ifade eder." şeklinde tanımlanmış olup **% 0,9 ve altında GDO tespit edilen ürünlerin** GDO bulaşanı olarak değerlendirileceği hükme bağlanmıştır.

Özel işleme tabi tutma talebine ilişkin karar ilk analiz sonucunda verilmektedir. Dolayısıyla ithalatçı tarafından ilk analiz sonucuna itirazla birlikte özel işleme tabi tutma talebinin denetimi gerçekleştiren taşra teşkilatına bildirilmesi gerekmektedir.

GDO bulaşanı tespit edilen ürünün, ayıklama, yıkama, kabuklarından soyma ve benzeri bir işlemle özel işleme tabi tutulmasına izin verilebilir.

Özel işleme tabi tutulan üründen GDO dahil tüm kriterler yönüyle yeniden numune alınmakta olup analiz sonucuna göre işlem tesis edilmektedir.

Bu kapsamda yem ürününde, Biyogüvenlik Kurulu tarafından onay verilen genlerden biri veya birkaçının tespit edilmesi durumunda ürünün piyasaya arzına yem amacıyla kullanılmak üzere yurda girişine izin verilmektedir.

Ancak Biyogüvenlik Kurulu tarafından gıdalarda GDO ve ürünlerinin kullanımına izin verilmediğinden GDO bulaşanı tespit edilen gıdaların piyasaya arzına izin verilmemektedir.

C- Başka bir amaçla kullanma:

İthalat aşamasında yapılan resmi kontroller sonucunda başvuruya esas kullanım amacı doğrultusunda yurda girişi uygun olmayan ürünler için ithalatçı tarafından kullanım amacı değişikliği talebinde bulunulabilir.

İthalatçı tarafından kullanım amacı değişikli talebi ilk analiz sonucunda verilmelidir.

GDO Tarama analizleri sonucunda tespit edilen GDO'lara Biyogüvenlik Kurulu tarafından onay verilmiş olması ve ithalatçı tarafından ürünün onay amacına uygun olarak kullanılacağıın beyan edilmesi durumunda yalnızca bu amaç doğrultusunda yurda girişine izin verilir.

Örneğin; gıda sanayisinde kullanılmak üzere ithal edilmek istenen ancak yapılan kontroller sonucunda Biyogüvenlik Kurulu tarafından yem sanayisinde kullanılması amacıyla onay verilmiş GD mısır çeşidi içerdiği tespit edilen ürüne, ithalatçının da talep etmesi durumunda yalnızca yem sanayisinde kullanılması amacıyla yurda girişine izin verilir.

D- İmha:

Ülke mevzuatı gereği GDO ve ürünlerinin yurda girişi uygun olmasa dahi GDO tespiti yapılan ürünler dünyada ticari bir değere sahiptir.

Dolayısıyla, öncelikle ithalatçıdan ürünün menşesine, mahrecine veya üçüncü bir ülkeye gönderilmesi talep edilir. Ürün mahrecine, menşesine veya üçüncü bir ülkeye gönderilemez, başka bir amaçla kullanılamaz ise Biyogüvenlik Kurulu kararlarında yer alan imha koşulları doğrultusunda imhasına karar verilir.

2. Etiketleme

Kamuoyunda yanlış algı yaratabilecek hususların engellenmesi, halkın doğru bilgilendirilmesi ve firmalar arasındaki haksız rekabetin önlenmesi amacıyla ithalat aşamasında ve yurtiçinde etiketlemeyle ilişkin denetimler yapılmaktadır.

2.1. GDO'lu olarak etiketleme

Biyogüvenlik Kurulu'nun görüşü doğrultusunda yalnızca onaylanmış genler için, ürünün GDO'lu olarak etiketlenmesini gerektiren alt limit (etiketleme eşik değeri) % 0.9 olarak belirlenmiş ve uygulamaya aktarılmıştır.

Bakanlık tarafından belirlenen etiketleme eşik değerinin (%0,9) üzerinde; "onaylanmış GDO'dan elde edilmiş olması veya onaylanmış GDO'dan elde edilmiş bileşen içermesi veya GDO içermesi veya GDO'dan oluşması durumunda" yemin Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmeliğin Etiketleme hükümleri ile Biyogüvenlik Kurulu Kararlarında belirlenen etiketleme hükümlerine göre piyasaya arz edilmeden önce etiketlenmesi veya satış belgelerinde bu bilgilerin bulundurulması gerekmektedir.

Yapılan doküman kontrolü veya analiz sonucunda eşik değer (%0,9) altında GDO içerdiği tespit edilen yemin GDO'lu olarak etiketlenmesi zorunlu değildir. Ancak bu ürünlerde GDO'suz olarak etiketleme yapılamaz.

2.2. GDO'suz olarak etiketleme:

Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmeliği gereğince GDO'suz eşdeğer gıdaların/yemlerin etiketlerinde GDO içermediğini, GDO'dan oluşmadığını, GDO'dan elde edilmediğini ifade eden beyanlar yer alabilmektedir.

Yönetmelikte, GDO'suz eşdeğer ürün ise "Genetik değiştirme teknolojisi uygulanmamış ve hiçbir şekilde GDO içermeyen eşdeğer gıda veya yemi ifade eder." şeklinde tanımlanmıştır.

a- Yemlerde GDO'suz etiketleme :

Biyogüvenlik Kurulu tarafından **GD mısır** ve **GD soya**'nın yemlerde kullanımına onay verildiğinden bileşiminde GDO içermeyen eşdeğer "soya ve ürünü" veya "mısır ve ürünü" bulunan yemlerin etiketlerinde ürünün "GDO içermediğine veya GDO'dan oluşmadığına veya GDO'dan elde edilmediğine" dair beyanların yer almasına izin verilmektedir.

Yemlerin GDO'suz olarak etiketlenmesi zorunlu olmayıp gönüllülük esasına göre yapılmaktadır.

Ayrıca, dünyada ticareti yapılmasına rağmen Biyogüvenlik Kurulu tarafından onaylanmayan soya ve mısır haricindeki diğer çeşitlerin (Kanola, pamuk vb.) GDO'suz eşdeğerini bileşiminde içeren yemlerin GDO'suz olarak etiketlenmesi durumunda kamuoyunda GDO'lu diğer çeşitlerinde ithalatına izin verildiği algısı yaratabileceği değerlendirildiğinden bu yönde etiketleme yapılmasına izin verilmemektedir.

b- Gıdalarda GDO'suz etiketleme:

Biyogüvenlik Kurulu tarafından gıdalarda kullanımına onay verilen GDO ve ürünü bulunmadığından gıda amacıyla yurda girişine izin verilen GDO ve ürünü bulunmamaktadır.

GDO'suz eşdeğer çeşitleri bileşiminde içeren gıdaların GDO'suz olarak etiketlenmesi durumunda kamuoyunda GDO'lu gıdaların ithalatına izin verildiği algısı yaratabileceği değerlendirildiğinden bu yönde etiketleme yapılmasına izin verilmemektedir.

Dolayısıyla gıdaların etiketlerinde ürünün GDO içermediğine, GDO'dan oluşmadığına, GDO'dan elde edilmediğine dair beyan, şekil veya logoların yer almasına izin verilmemektedir.

Ayrıca Türkçe dışında diğer dillerde yapılan etiketlemelerde de bu ifadelerin yer almasına izin verilmemektedir.

3. Numune Alma, Analiz ve Değerlendirme

3.1. Numune Alma:

Numunelerin, ürünlerin kullanım amacına göre Bakanlıkça belirlenen numune alma metotlarına uygun olarak alınması gerekmektedir.

Yemlerden alınacak GDO numunelerinin Avrupa Birliği mevzuatına uyumlu olarak hazırlanan 21.01.2017 tarih ve 29955 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Yemlerin Resmi Kontrolü için Numune Alma ve Analiz Metodlarına Dair Yönetmelik” hükümlerine uygun olarak alınması gerekmektedir.

Gıdalar için numune alma metodları ise yukarıda belirtilen yönetmelik hükümleri dikkate alınarak “Gıdalarda GDO Kontrolü İçin Numune Alma Metodu” ile belirlenmiştir.

Tohumluk amacıyla gelen ürünlerde numune alma işlemi “Tohumluklarda GDO analizi için Numune Alma Talimatı” kapsamında yapılmaktadır.

Numune alma aşamasında dikkat edilmesi gereken hususlar;

1. Olası bulaşmaların engellenmesi amacıyla gerekli tüm tedbirler ilgililer tarafından alınmalıdır.
2. Numune alma alet ve cihazları, numune hazırlanacak yüzeyler ve numune kapları temiz ve kuru olmalıdır. Temizliğe ilişkin kayıtların kontrolörler tarafından tutulması gerekmektedir.
3. GDO Kontrolü için numune alma metotlarında belirtilen miktarda numune alınmalıdır.
4. GDO analizleri için alınan numuneler başka analizler için bölünerek

kullanılmamalıdır. Ayrıca başka analizler için alınan numuneler de bölünerek GDO analizi için kullanılmamalıdır.

5. İlgililerin Numune alma yöntemine ilişkin varsa itirazlarının “Numune Alma” tutanağının imzalanması aşamasında yapılması gerekmektedir. Bu aşamadan sonra numune alma yöntemine ilişkin yapılacak itirazlar kabul edilmemektedir.
6. Yurtiçi kontrollerde işlenmiş ürünler yerine bunların elde edildiği hammaddelerden numune alınması gerekmektedir. Bunun mümkün olmaması durumunda işlenmiş üründen numune alınmalıdır.

3.2. Analiz ve Değerlendirme:

1. GDO Kontrolleri için alınan numunelerin GDO konusunda Bakanlıkça yetkilendirilen GDO analizlerinde akredite olmuş laboratuvarlara gönderilmesi gerekmektedir. Bakanlıkça yetkilendirilen laboratuvarlara ilişkin liste www.tarim.gov.tr adresinde yayınlanmaktadır.
2. Analiz işlemleri “GDO Analiz Stratejisi Uygulama Talimatı” kapsamında yürütülmektedir.
 - a- Gıdalarda, GDO Tarama Kapsamında analizler yapılmaktadır.
 - b- Yemlerde, GDO Tarama Kapsamı ve varlığı tespit edilen GD çeşitler için miktar analizleri yapılmaktadır.
 - c- Tohumluk ve üretim materyallerinde, GDO Tarama Kapsamında analizler yapılmaktadır.
3. GDO numunesinin ilk analiz sonucuna tebliğden sonraki 7 iş günü içerisinde itiraz edilebilmektedir. Ayrıca özel işleme tabi tutma veya başka bir amaçla kullanma taleplerinin bu aşamada yapılması gerekmektedir. İlk analiz

sonucuna itiraz edilmesi durumunda şahit numune referans laboratuvarlara gönderilmekte olup şahit numune analiz sonucu verilecek karara esas teşkil etmektedir.

4. Analiz sonucu Biyogüvenlik mevzuatı ve ürünün kullanım amacına göre değerlendirilir. Biyogüvenlik Kurulu tarafından onay verilmeyen bir kapsamda gelen ürünlerin yurda girişine izin verilmez. GDO tespit edilen gıda, tohum ve üretim materyallerinin yurda girişine izin verilmemektedir.
5. Biyogüvenlik Kurulu tarafından onay verilmiş GDO ve ürünleri etiketleme eşik değerine göre değerlendirilir.
6. Biyogüvenlik Kurulu'na başvurusu yapılmış ancak henüz onaylanmamış veya onay süresi dolmuş olan GD çeşidi %0,1 den az oranda içerdiği tespit edilen yemlerinde yurda girişinin uygun olduğu değerlendirilir.

4. GDO ve ürünlerinin İhracatı :

İthalat aşamasında yapılan kontroller sonucunda yem sanayisinde kullanılmak üzere yurda girişine izin verilen GDO ve ürünleri ile bunların işlenmesiyle elde edilen yemlerin ihracatına izin verilmektedir.

Biyogüvenlik Kurulu'nca onaylanmamış bir ürünün ihraç amacıyla ithali gerçekleştirilemez. Dolayısıyla Dahilde İşleme Rejimi kapsamında gelen hammadde ve ürünlerde de GDO kontrolleri yapılmaktadır.

İhracat aşamasında düzenlenen "Sağlık Sertifikasında" veya "sertifika ekli listesinde" veya "sertifika eki Analiz Raporunda" ürünün GDO'lu olduğu belirtilmektedir.

Ayrıca alıcı ülkenin GDO ile ilgili yukarıda belirtilen hususlarında dışında başka bir talebinin olması durumunda buna ilişkin kontrollerde gerçekleştirilmektedir.

5. GDO ve Ürünlerinin Transit Geçişi

Biyogüvenlik Kurulu tarafından onay verilen GDO ve ürünleri ile Kurul tarafından onay verilmemiş (başvurusu yapılmış veya yapılmamış) GDO ve ürünlerinin ülkemiz topraklarından transit geçişlerine izin verilmektedir.

Transit geçişler yalnızca doküman ve kimlik kontrolüne tabi tutulmakta olup geçiş işlemlerine İl Müdürlükleri/Zirai Karantina Müdürlükleri/ Veteriner Sınır Kontrol Müdürlükleri tarafından izin verilmektedir.

Transit geçiş işlemlerinde en önemli husus transit geçişi gerçekleştirecek ilgilinin GDO ve ürünlerinin çevreye bulaşmasını önleyecek güvenlik tedbirlerini alıp almadığı ile nakil vasıtasının mühürlü olup olmadığıdır.

Bu kapsamda Transit talebinde bulunan ilgili tarafından, transite konu edilecek ürünün miktarı, menşe ülkesi, içerdiği GDO çeşidi (ayrıt edici kimlik bilgilerini içeren analiz raporu), nakil vasıtası bilgisi ve çıkış gümrüğü bilgilerini içeren dokümanlar ve ürünün çıkış gümrüğüne ulaşacağı zamana kadar alınacak tedbirlerle birlikte ilgili müdürlüğe (İl Müdürlüğü/Zirai Karantina Müdürlüğü/ Veteriner Sınır Kontrol Müdürlüğü) başvuruda bulunması gerekmektedir.

Transit edilecek ürünün yüklenmesi ve boşaltılmasında ürünün çevreye bulaşmasını önleyecek tedbirlerin ürün sahibi veya taşıyıcı firma tarafından alınması gerekmektedir. Ayrıca transit geçiş sürecinde çevreye bulaşmaların önlenmesi amacıyla ürün ambalajlarının özel olarak, yırtılma ve parçalanmaya dayanıklı malzemeden yapılmış olması, dökme ürünlerin taşınacağı araçların, ürünün çevreye bulaşmasını önleyecek şekilde branda ile üstünün örtülmesi veya kapalı araçlar veya konteynır ile taşınmasının yapılması gerekmektedir.

Transit geçiş başvurusu yapılan Müdürlük tarafından, ilgililerin gerekli tedbirleri aldığı tespit edilmediği durumda GDO ve ürünlerinin transit geçişine izin verilir. Transit geçişine izin verilen ürünlerin ise ülkeyi terk edip etmediğine ilişkin çıkış gümrüğünden teyidinin yapılması gerekmektedir.

6. Gıda Sanayisinde kullanılacak ürünlerde Yurtiçi GDO Denetimleri

İthalat aşamasında yapılan kontroller sonucunda gıda amacıyla yurda girişine izin verilen GDO ve ürünü bulunmamaktadır.

Ayrıca yem sanayisinde kullanılmak üzere yurda girişine izin verilen ürünlerin gıda sanayisinde kullanılıp kullanılmadığına dair denetimler yapılmaktadır.

Yapılan denetim ve kontrollerin sonucunda Biyogüvenlik Kanunu'na aykırı olarak işlenerek gıda olarak piyasaya arz edildiği tespit edilen ürünlerin sorumluları hakkında Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulmakta ve ürünlerin piyasaya arzı engellenmektedir.

7. Yem Sanayisinde kullanılacak GDO ve Ürünlerinin Yurtiçinde Denetim ve İzlenebilirliği

7.1. Yurtiçi Denetim

İthalat aşamasında yapılan belge kontrolü veya GDO analizleri sonucunda; Biyogüvenlik Kurulu tarafından gerekli değerlendirmeleri yapılarak yem olarak piyasaya sürülmesine onay verilen GDO ve/veya ürününü içerdiği tespit edilen yemlerin yurda girişine etiketleme kuralları yerine getirildikten sonra izin verilmektedir. İzin verilen ürünlerde izlenebilirlik ve etiketleme denetimleri yapılmaktadır.

Biyogüvenlik Kanununda, Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmelikte ve Biyogüvenlik Kurulu Kararlarında GDO ve ürünlerinin ithalat aşamasından başlamak üzere yurt içerisinde serbest dolaşımında izlenmesi ve ilgililerin izlenebilirlikle ilgili hükümleri yerine getirmesi istenmiştir.

Ayrıca Biyogüvenlik Kanununun 7. Maddesi ile GDO'lu yemleri ithal eden, işleyen ve satışını yapan ilgililere sorumluluk yüklenmiş olup ilgililerin kontrol ve denetim işlemleriyle ilgili olarak Bakanlık tarafından talep edilen hususları yerine getirmesi gerekmektedir.

Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalara Dair Yönetmeliğin 17. Maddesi 4. fıkrasına göre yem işletmecisinin işlediği ürün ile ilgili dağıtım ve satışını takip etmesi için; kimden ne miktarda temin ettiği ile ilgili belgeleri, ürünlerin kullanım amacına dair belgeleri, satın alınan, işlenen, mübadele konusu yapılan her bir ürün için oluşturulan kayıt formunu saklaması ve gerektiğinde Bakanlığa ibraz etmesi gerekmektedir.

GDO ve ürünleri ile ilgili olarak Biyogüvenlik Kurulu Kararında belirtilen koşullara uyulup uyulmadığı Bakanlık tarafından izlenmektedir. İzlenebilirliğin sağlanması amacıyla, GDO ve ürünlerinin ithalatı ve serbest dolaşımında, Bakanlığa beyanda bulunulması, gerekli kayıtlar tutulması ve etiketleme kurallarına uyulması gerekmektedir.

İlgililer tarafından ithalat aşamasından başlayarak işleme, depolama, piyasaya sürme aşamalarında kullanılan irsaliyeli fatura veya sevk irsaliyesi gibi belgelerde mübadele konusu yapılan GDO ve ürünlerinin GDO çeşidini ve ürün miktarının belirtmesi zorunludur. Ayrıca ilgililer Yönetmelik kapsamındaki izleme ve izlenebilirliğin sağlanmasında müteselsilen sorumludur. İzlenebilirliğin sağlanmadığı aşamadaki ilgili taraflar sorumlu tutulmaktadır.

Biyogüvenlik Kurulu Kararlarının "İzleme Koşulları" başlıklı E bendine göre ithal edilen yem amaçlı mısır ve soyanın; depolandığı yerler, depolardaki ürün miktarı, sevk edilen miktar, nakil aracı ve gönderilen adres, işleneceği tesisler ile işlenecek miktarlar, piyasaya dağıtımı, iller ve yerleşim birimleri bazında satış yerleri, ambalaj şekli ve miktarı, taşıma ve koruma önlemleri, diğer izleme bilgilerinin bildirilmesi zorunludur. Buna göre izleme koşullarının ilgililer tarafından yerine getirilmesi, Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmeliğin 21. maddesinde yer alan İzlenebilirlik ile ilgili hükümlere uyulması ve izleme raporlarının 6 aylık dönemler halinde hazırlanarak Biyogüvenlik Kurulu'na sunulması zorunludur.

Ayrıca yurt içinde işlenen GD soya'dan elde edilen soya yağının yem sanayisi dışında boya ve alkid reçine sanayisinde, metal sanayisinde kalıp ayırıcı hammadde olarak kullanımına izin verilmektedir. Ancak GD mısır için alınmış böyle bir karar bulunmadığından GD mısır'dan elde edilen yağın yalnızca yem sanayisinde kullanılması gerekmektedir.

İlgililerin; satın alınan, işlenen, mübadele konusu yapılan her bir ürün ve parti için aşağıda belirtilen "GDO ve Ürünleri Kayıt Formunu" doldurması gerekmekte olup bu belgelerin 20 yıl süre ile saklanması ve Bakanlıkça yapılacak kontrollerde ibraz edilmesi zorunludur.

EK-4

GDO VE ÜRÜNLERİ/GDO'LARDAN ELDE EDİLEN ÜRÜNLER İÇİN KAYIT FORMU	
Alınan Ürün Bilgileri	
Kimden alındığı	
Fatura tarih ve no	
Miktarı (kg/ton/ lt/adet)	
GDO çeşidi ayırt edici kimlik no	
GDO karar numarası	
Parti/Seri no*	
Taşındığı araç(lar)ın plaka no**	
İşlenen Ürün Bilgileri (İşlenmesi durumunda doldurulacaktır.)	
Ürün adı	
Miktarı (kg/ton/ lt/adet)	
Parti/Seri no*	
Satılan Ürün Bilgileri	
Kime satıldığı	
Fatura tarih ve no	
Miktarı (kg/ton/ lt/adet)	
GDO çeşidi ayırt edici kimlik no	
Parti/Seri no*	
Taşındığı araç veya araçların plaka numarası**	

* Dökme ürünlerde aranmayacaktır.

Firma Yetkilisi/Sahibi

** Gerekliğinde ekte verilir.

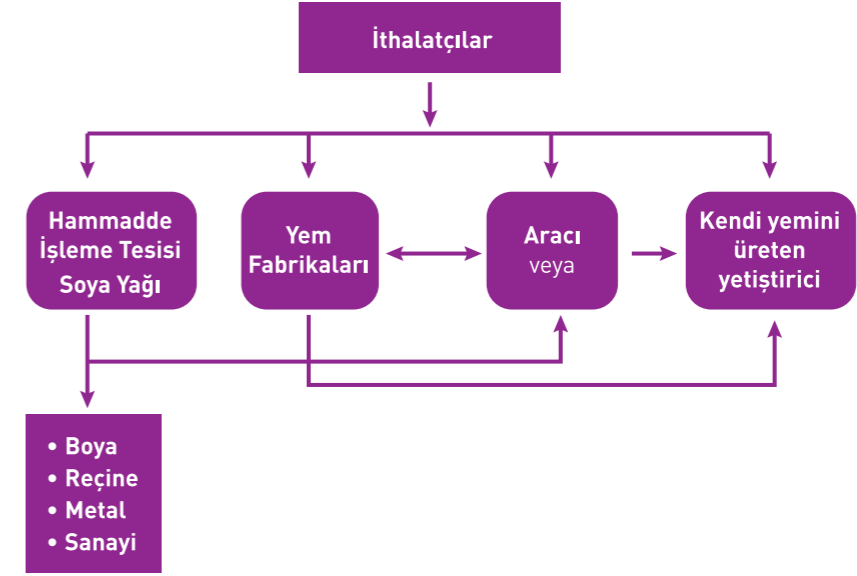
İsim, İmza, Kaşe

Ayrıca ithalatçı firmadan başlamak üzere GDO ve ürünlerini piyasaya süren, ticari olarak işleyen, dağıtan ve pazarlayanlar meydana gelebilecek zararlar ve bunlara ilişkin sorumluluklar hakkında birbirlerini bilgilendirmek zorundadır. Dolayısıyla yukarıda belirtilen kayıt formunun son tüketiciye kadar tutulması gerekmektedir.

GDO ve ürünleriyle ilgili taşıma işlemlerinin Biyogüvenlik Kurulu Kararlarına göre yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda ambalajlı ürünlerin ambalajlarının özel olarak, yırtılma ve parçalanmaya dayanıklı malzemeden yapılmış olması, dökme ürünlerin taşınacağı araçların, ürünün çevreye bulaşmasını önleyecek şekilde branda ile üstünün örtülmesi veya kapalı araçlar veya konteynırlar ile taşımanın yapılması gerekmektedir.

7.2. İzlenebilirlik

GDO ve ürünlerinde izlenebilirliğin sağlanması ve bu konuda gerekli denetimlerin yapılması amacıyla İl Müdürlükleri talimatlandırılmıştır. Bu talimat çerçevesinde Biyogüvenlik Kurulu tarafından hayvan yemi olarak kullanımına izin verilen GDO'lu ürünlerin ülkeye girişinde, dolaşımında, işlenmesinde ve depolanmasında izlenebilirlikle ilgili kayıtların tutulması ve gerekli denetimlerin yapılması istenmiştir. Ülkemizdeki GDO'lu yemlerle ilgili yem dağıtım zinciri aşağıda şematize edilmiştir.

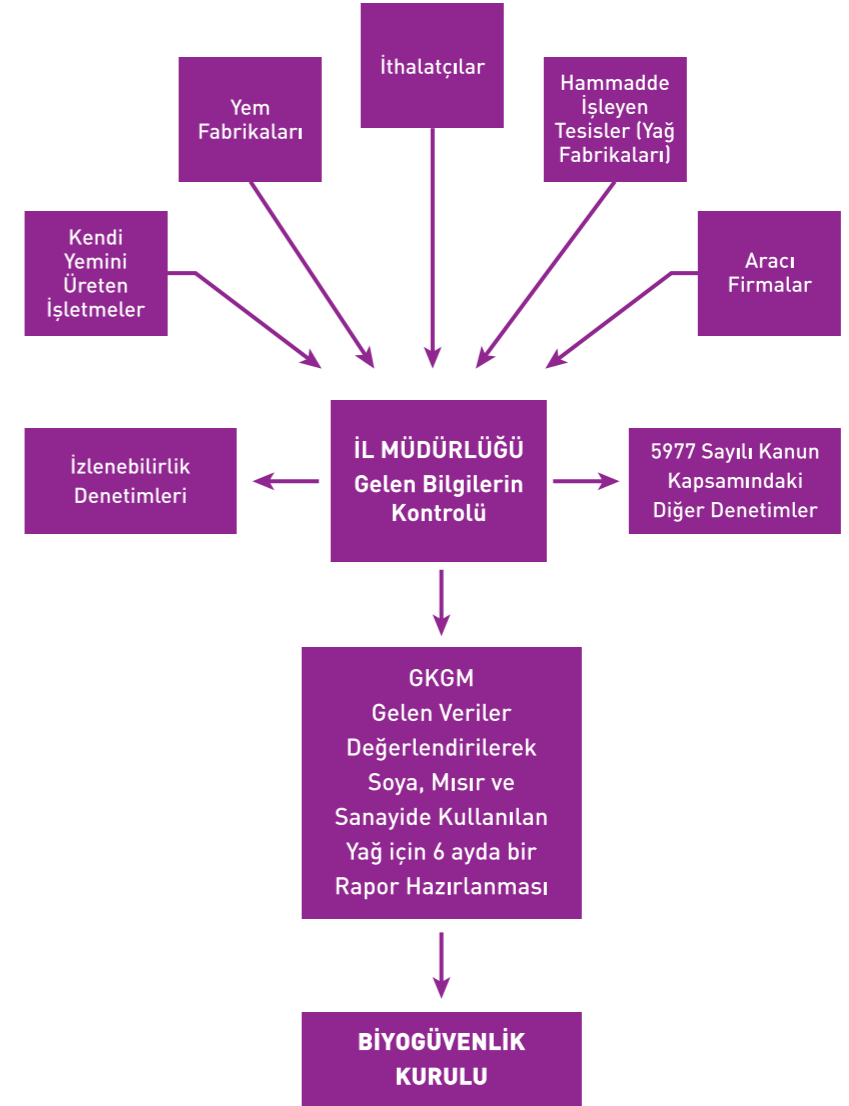

Şekil 1 | GDO'lu yemlerle ilgili yem dağıtım zinciri şeması

Biyogüvenlik Kanunu'na göre ülkemizde GDO'lu ürünlerin yetiştirilmesi yasaktır. Yem amaçlı olarak kullanımına izin verilen soya fasulyesi ve mısır ülkemize ithal olarak gelmektedir. İthalat aşamasında gerekli kontrolleri yapılarak yurda girişine izin verilen GDO'lu mısır, soya ve ürünleri yurt içinde ticarete konu olmaktadır. Bu ürünlerin yem fabrikalarına, aracı veya yem bayisine, kendi yemini üreten çiftliklere, hammadde işleme tesislerine ithalatçı firmalar tarafından satışı gerçekleştirilmektedir. Ayrıca yurt içinde aracı firmalar tarafından da bu ürünlerin alım-satımı yapılmaktadır. GDO'lu ürünlerin ülkeye girişinde, dolaşımında, işlenmesinde ve depolanmasında izlenebilirlikle ilgili kayıtlar tutulmakta ve aylık olarak İl Gıda ve Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'ne firmalar tarafından

bildirimde bulunmaktadır. İl Müdürlükleri tarafından altı aylık olarak Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü'ne izlenebilirlik kayıtları gönderilmektedir. Ayrıca Resmi Kontroller tarafından bu bilgilerin doğruluğu işletmede yapılan denetim esnasında kontrol edilmektedir.

Ayrıca GDO'lu ürünlerin izlenebilirliği ile ilgili olarak İl Müdürlüklerinden Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğüne 6 ayda bir gelen izleme tabloları incelenerek GDO İzleme raporları hazırlanmaktadır. Hazırlanan GDO İzleme Raporları Biyogüvenlik Kurulu'na sunulmak üzere Biyogüvenlik Kurulu Sekreteryası'na gönderilmektedir. İzleme bildirimleri ile ilgili şema Şekil-2' de yer almaktadır.

Şekil 2 | İzleme Bildirimleri Şeması

İzlenebilirlik Denetimi Esnasında Dikkat Edilen Hususlar

- İthalat aşamasından başlayarak işleme, depolama, piyasaya sürme aşamalarında kullanılan irsaliyeli fatura veya sevk irsaliyesi gibi belgelerde mübadele konusu yapılan GDO ve ürünlerinin GDO çeşidini ve ürün miktarının yer alıp almadığının kontrol edilmesi gerekmektedir.
- Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalara Dair Yönetmeliğin Ek-4'ünde yer alan "GDO ve Ürünleri/GDO'lardan Elde Edilen Ürünler İçin Kayıt Formu" nun işletmede düzenli olarak kayıt altına alınıp alınmadığı kontrol edilmektedir.
- "GDO ve Ürünleri/GDO'lardan Elde Edilen Ürünler İçin Kayıt Formu" nun işletme kayıtları ile uyumlu olup olmadığı fatura veya irsaliyelerdeki bilgiler ile karşılaştırılmaktadır.
- İl Müdürlüğü'ne verilmiş izlenebilirlik kayıtları ile miktar ve satın alınan firmalar yönünden uygun olup olmadığının kontrol edilmektedir.
- Firmanın satış yaptığı ürünlerin etiketleri veya satış fatura/ irsaliyelerinin GDO mevzuatına uygunluğu kontrol edilmektedir.
- Firmanın satış yapmış olduğu firmalara gidilerek beyan etmiş olduğu satışın doğruluğu kontrol edilmektedir.
- GDO izlenebilirlik ve etiketleme yönünden olumsuzluk tespiti halinde 5977 Sayılı Biyogüvenlik Kanunu'na göre işlem yapılmaktadır.

TÜRKİYE
ULUSAL BİYOGÜVENLİK ÇERÇEVESİ
UYGULAMA PROJESİ

GENETİK YAPISI DEĞİŞTİRİLMİŞ
ORGANİZMALAR VE ÜRÜNLERİNİN
DENETİM VE
İZLENEBİLİRLİK REHBERİ

TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Eskişehir Yolu 10. km. Lodumlu Mevkii 06800, Çankaya/ANKARA

T. +90,312,307 60 00 **F.** +90,312, 315 34 48 **E.** tagem@tarim.gov.tr